

בס"ד, כ' שבט התשפ"ו

מנחות כ"ז – חוסרים שמעכבים במנחות, ועיכוב בדינים נוספים ובהזאות

שאלות:

1. לטוביה נשפך קצת מהיין של הנסכים, האם אפשר להתגבר על זה?

מיעוט שמעכב במנחות

- המשנה אומרת: שבדברים הבאים, מיעוטו מעכב את רובו שאם חסר כל שהוא פסול:
 - הקומץ (של המנחה), עשרון (הסולת של המנחה), היין (של הנסכים), והשמן (של המנחה והנסכים).
 - הסולת והשמן מעכבים אחד את השני (שכל אחד מהם שחסר פוסל וחייבים את שניהם).
 - וגם הקומץ והלבונה מעכבים זה את זה.
 - הגמרא מביאה את המקור לדיני עיכוב של המשנה, כלומר איפה למדנו שהתורה חזרה על הדין:
 - קומץ: נלמד מ"מלא קמצו" שנאמר פעמיים (אחד למצווה וחזרה נוספת לעיכוב).
 - עשרון: נלמד מ"וקמץ הכהן מסלתה" (סלתה משמעו כולה, שאם חסרה כל שהוא פסולה).
 - יין ושמן נסכים: נלמד מ"ככה יעשה" (ככה בדיוק).
 - שמן מנחת נדבה: נלמד מ"ומשמנה" (שמשמע שאם חסר כל שהוא פסולה).
 - סולת ושמן מעכבים: נלמד מ"מסלתה ומשמנה" שנאמר במנחת נדבה, ושוב נשנה במגרשה ומשמנה (גרש וסולת זה אותו דבר).
 - קומץ ולבונה מעכבים: נלמד מ"וקמץ משם מלא קמצו... על כל לבנתה" ובפסוק השני "והרים ממנו בקמצו... ואת כל הלבנה אשר על המנחה".
2. שמשון לא השתמש בכוישלקך לארבעת המינים, הוא יצא ידי חובה?

עיכוב בדינים נוספים

- המשנה הבאה מביאה דינים נוספים שמעכבים:
 - שני שעירי יום הכיפורים (לד' ולעזאזל), שני כבשי עצרת (הבאים עם שתי הלחם), שתי חלות (שתי הלחם), שני סדרי לחם הפנים והבזיכין של הלבונה – מעכבים זה את זה.
 - המינים השונים שבנזיר (2, חלות ורקיקים), פרה אדומה (3, עץ ארז ואזוב ושני תולעת), תודה (4, ארבעת סוגי הלחמים), לולב (4), ומצורע (4, עץ ארז ואזוב ושני תולעת וציפורים) – מעכבים זה את זה.
 - שבע הזאות שבפרה ובפנים (יום הכיפורים ושאר חטאות פנימיות) – מעכבות זו את זו.

והגמרא מביאה את המקורות לעיכוב:

- שעירי יום הכיפורים, סדרי לחם הפנים ופרה אדומה: נלמד מלשון חוקה (המופיעה בפסוקיהם).
 - כבשי עצרת, חלות עצרת ומצורע: נלמד מלשון הויה ("תהיה", "יהיו").
 - ניב: נלמד מ"כן יעשה".
 - תודה: נלמד מהיקש לשלמי נזיר (כי התודה הוקשה לנזיר, כמו שנלמד בהמשך המסכת כי כתוב "על זבח תודת שלמיו" והמילה שלמיו כוללת גם את שלמי הנזיר).
 - לולב: נלמד מ"ולקחתם" (לקיחה תמה, שלימה – כל ארבעת המינים ביחד).
 - רב חנן בר רבא אמר: שרק אם אין לו את כל ארבעת המינים – מעכבים, אבל אם יש לו – לא מעכבים ויוצא בהם גם שלא אגודים.
 - הגמרא מקשה מברייטא שאומרת שאין אדם יוצא ידי חובתו בהן עד שיהיו כולן באגודה אחת, וככה גם עם ישראל רק כשהם באגודה אחת (צדיקים ורשעים) נענים בתעניותיהם (כמו שלומדת הברייטא מהפסוק "הבונה בשמים מעלותיו ואגדתו על ארץ יסדה").
 - הגמרא מביאה ברייתא שמוכיחה שזו מחלוקת תנאים: שרבי יהודה אומר שלולב שאינו אגוד פסול. כי הוא לומד גזירה שווה קיחה קיחה מאגודת אזור (שנאמר שם "ולקחתם אגודת אזור"), וחכמים לא לומדים את הגזירה השווה הזו.
 - הגמרא מביאה ברייתא נוספת ושואלת שלכאורה היא לא מתאימה לאף שיטה: הברייטא אומרת ש"לולב מצווה לאוגדו, ואם לא אגדו – כשר". הגמרא מתרצת שזה כדעת חכמים, וגם לשיטתם יש מצווה לאגוד משום "זה אלי ואנוהו".
3. ברוך עמד עם פניו לצפון והזה מדם פרה אדומה לכיוון צפון, האם ההזאות כשרות?

עיכוב בהזאות

- הגמרא מבררת את המקור לעיכוב בהזאות, שבע הזאות מעכבות זו את זו בפרה ובכל הזאות של יום הכיפורים כי כתוב בהם חוקה.
- בפרים ושעירי עבודה זרה הנשרפים: יש פסוק מיותר בפר העלם דבר של ציבור ("יעשה לפר כאשר עשה לפר החטאת כן יעשה לו") והרי אין תוספת בפר העלם דבר של ציבור יותר מפר כהן משיח שנכתב קודם, לכן יש פה כפילות לעכב בהזאות ורש"י מפנה ללימוד המלא שראינו בזבחים דף לט ששם הגמרא פירטה את כל הלימודים מהפסוק הזה כיצד לומדים עיכוב על כל המתנות וגם על שעירי עבודה זרה.
- והגמרא מביאה ברייתא שדנה בהזאות השונות ואומרת לגבי פרה אדומה: שאם הוא לא כיוון בהזאות לשמן או לא כיוון אל נוכח פני אהל מועד – פסולות. וההזאות שבפנים (חטאות פנימיות) ושל שמן מצורע (בשער ניקנור): שלא לשמן – פסולות. שלא מכוונות (בין מזרח למערב, כמו של הפרה) – כשרות (כי לא כתוב שם אַל נִכַּח פְּנֵי אֵהָל מוֹעֵד).

- והגמרא מקשה סתירה מברייתא אחרת שבה נאמר שהזאות של הפרה שלא מכוונות כשרות?
- **רב חסדא** מתרץ את הסתירה שברייתא אחת היא בשיטת **רבי יהודה**, והשנייה בשיטת **חכמים**. והוא מביא מחלוקת דומה של **רבי יהודה** ו**חכמים** שקשורה לכניסה לקודש, שממנה הוא יוכיח שהם חלוקים גם בהזאות הפרה: המחלוקת קשורה להבנת הפסוק על כניסת כהן גדול לקודש הקדשים ביום הכיפורים, "וְאֵל יבֹא בְּכָל עֵת אֶל הַקֹּדֶשׁ מִבַּיִת לַפְּרֹכֶת אֶל פְּנֵי הַכַּפֹּרֶת... וְלֹא יָמוּת":
 - **חכמים** סוברים: שכל הטמאים ואפילו טהורים שנכנסו למקום שאסור להם להיכנס למשל לעזרה במזיד עונשם כרת, ואם נכנסו אל הקודש כלומר אל ההיכל – חייבים 40 מלקות. וכניסה מבית לפרכת אל פני הכפורת כלומר אל קדש הקדשים – במיתה.
 - **רבי יהודה** חולק וסובר: שאפילו בקדש הקדשים חייבים רק מלקות. ורק כניסה אל פני הכפורת ממש לפני הארון – במיתה.

הם חלוקים האם המילים מבית לפרכת קשורים אל המילים 'אל הקודש' או 'אל פני הכפורת' מבחינת החיוב. והגמרא מביאה את המשא ומתן בין **רבי יהודה** ו**חכמים**:

חכמים סוברים שלא היה צריך לכתוב מבית לפרכת אם העונש שם היה רק מלקות שהרי ממילא מגיעים לשם רק דרך ההיכל.

ורבי יהודה חולק ואומר שאם לא היה כתוב מבית לפרכת הייתי חושב שאל הקודש הכוונה מבית לפרכת.

רבי יהודה חולק ואומר אם כדעת **חכמים** לא צריך לכתוב אל פני הכפורת.

וחכמים חולקים ואומרים שצריך לכתוב אל פני הכפורת כי אם הוא נכנס לא מצד מזרח ולא עם פנים למערב נגיד שהוא שבר את הקיר שבצפון או בדרום אז אין חיוב מיתה.

בסוף **רבי יהודה** עונה ל**חכמים** שהמילה 'אל' בביטוי 'אל פני הכפורת' באה לומר שדווקא בפני הכפורת חייבים מיתה, ו**חכמים** לא מדייקים מהמילה 'אל'.

ומהמחלוקת הזו מוכיח **רב חסדא** מהביטוי הדומה 'אל נכח פני אהל מועד' שנאמר בהזאות הפרה, ש**לחכמים** לא חייבים הזאות מכוונות ול**רבי יהודה** כן, כי גם כאן המילה 'אל' מדוייקת.
- **רב יוסף** הקשה על **רבי יהודה**: אם גם "והזה באצבעו על פני הכפורת" דוקא, איך היזו בבית שני כשלא היה ארון וכפורת?
 - **רבה בר עולא** תירץ: שהפסוק "וְכָפַר אֶת מִקְדָּשׁ הַקֹּדֶשׁ" – מלמד שהכוונה למקום המקודש לקודש מקום הארון, גם אם הארון לא נמצא.
- **רבא** תירץ אחרת מ**רב חיסדא** את הסתירה בין הברייתות: שתי הברייתות (בפרה) הן כדעת **חכמים**, אבל אם הכהן עומד בכיוון הנכון עם פניו למערב הזאה לא מכוונת לא מעכבת, אבל בברייתא הראשונה אם הוא עומד צפון ודרום ההזאה שלא מכוונת מעכבת.